

Йордан Йовков

СКИТНИКЪТ

От три-четири дена Дафин се промъкваше към Белица и, също като някой вълк-единак, заобикаляше селата и вървеше направо през къра. Ядосваше се, като си спомняше как всички, които беше питал за пътя, щом го погледнеха, изведнаж разбираха що за човек е, като че на челото му беше писано, че е престъпник и че е лежал в затвора. Питаша го какво ще прави в Белица и каква работа има с Йоргаке – смееха му се, с други думи, право в очите, че един дрипльо, като него, може да има нещо общо с такъв богат човек, какъвто беше Йоргаке. Винаги в ума на Дафина беше да каже:

„За какво ми трябва Йоргаке ли? Имам да уреждам една стара сметка с този хайдук“, но да каже това не смееше, а като гледаше намръщено земята, прецеждаше през зъби: „Трябва ми и на мене нещо Йоргаке.“

Дафин беше седнал сега на края на една рядка окраставяла гора, гризеше един сух комат и поглеждаше към селото, което се виждаше пред него. Той пресмяташе с очи отде ще слезе и как ще го заобиколи, като се стъмни добре. На края на селото имаше една уединена къщичка. Там често излизаше и влизаше една жена по бели ръкави. Дафин преставаше да дъвче и се вглеждаше в жената, като искаше да познае млада ли е, хубава ли е. Но скоро той забравяше за нея и се замисляше пак за себе си.

Преди четиринайсет години той беше ратай при Йоргаке. Веднаж кметът на селото, за дребна работа, му удари плесница в кръчмата. Не беше голяма работа да ударят човек като него, но от тоя ден Йоргаке, господарят му, върл неприятел на кмета, не го остави намира: „Как тъй се оставяш да те бият? Ти мъж не си ли? Ти ръце нямаш ли? Да ставаш за смях на хората!“ Така му говореше всеки ден.

Две светли, две черни очи сякаш гледаха сега Дафина и тоя дяволит и весел поглед го вълнуваше също тъй, както преди четиринайсет години. Защото, когато Йоргаке го насъскваше срещу кмета, той често споменаваше за Къна, за дъщеря си, хвалеше я, говореше какво е приготвил и какво ще й даде. Искаше да каже „Опичай си ума, слушай ме и може и зет да те направя.“

Една вечер той среща кмета. Тъмно беше, кално, пътеката, гдето бяха се срещнали, беше тясна. Дафин се заинати и не искаше да отстъпи, но кметът го бутна настрана. Тогава омразата, която беше се набрала в душата му преля, причерня му на очите и без да му мисли много, измъкна ножа си и го заби в гърдите на кмета.

Тринайсет години лежа в затвора за това убийство. Имаше много време да мисли, за да се разкае, да падне и да се утаи всичката мътилка

на душата му. Той намрази не само злото, което беше направил, но и всяко зло, прости на всички, които бяха го обидили и огорчили, прости и на Йоргаке. Когато излезе от затвора, имаше само едно желание: да се радва на божия свят и да работи като мирен, честен човек.

Той беше възнисьък, широкоплещест, с голяма глава и силно изпъкнали очи. „Какво се корорчиш като жаба?“ – тъй му казваха. Смятаха го за глупав, товареха го прекомерно с работа, като животно, отяждаха от заплатата му, оскърбяваха го. А като се научаваха, че е бивал в затвора, уреждаха набързо сметките си с него и го пращаха да си върви. Това се повтаряше много често, той изгуби търпение, озлоби се. Струваше му се, че само един човек е виновен за всичките му нещастия: Йоргаке. И тъй като често оставаше гладен и ходеше в дрипи, той помисли, че най-голямото зло, което беше му направил, е не дето го накара да убие, не дето го измами за дъщеря си, а дето не му плати хака за една година. „Ще ида да си искам парите – мислеше си той. – Ако не ми ги даде, ще има да играе пак ножа. Нека вляза пак в затвора...“

Като изгриза колкото сухи кори бяха останали в торбата му, той хвърли отгоре си изтъркания си ямурлук и тозчас захърка. Спа няколко часа. Като се събуди и отвори очи, той видя звезди на небето, уплаши се, че се е успал, и скочи. Топъл, спарен въздух го лъхаше, тревата беше суха, свиреха щурци и от всичко туй Дафин разбра, че е още рано. След малко той стигна до селото и позна уединената къщичка, дето беше гледал жената. „Може да е сама, може да е хубава“ – помисли си той и без да си дава сметка какво ще върши, обзет от някакво смъртно парливо желание, задебна към къщата.

Едно куче го пресрещна при вратника и го залая, Дафин извади от пояса си една кора хляб и му я хвърли. Кучето се умълча. В същата минута двете прозорчета на къщата светнаха и Дафин се спря и се спотаи зад колата. Помисли, че както често се случва, жената ще е станала нещо около децата, но тъй като лампата не угасваше, той се приближи до прозореца и погледна. Най-напред не видя нещо особено. Една жена ходеше насам-нататък из стаята, като че тичаше. Гореше огън, по-наст-рана, под комина, беше сложено газениче.

Дафин захвана да вижда ио-добре. И видя, че стаята беше бедна, опушена, гола – да замахнеш с трън, дето се казва, няма какво да закачиш. Край стената, на нисък одър, лежеше болен мъж, по риза, разгърден, с къса черна брада, сух и жълт като икона. За да се стопи тъй и да стане само кожа и кости, трябва от дълго да лежи, или пък зла болест отведнаж го е свалила. Една стара жена стоеше на колене до болния –

чуваше се нейният дрезгав, почти мъжки глас.

Приготвиха, както се виждаше, тухла да парят болния. Изведнаж той заохка силно, завъртя се, двете жени се разтичаха около него. Опитваха едно, опитваха друго – нищо не помагаше. Като се мяташе на одъра, болният падна възник, престана да охка, главата му се търколи като на мъртвец. Младата жена заплака с глас.

Съвсем неочаквано Дафин видя долу на земята, изпод парцаливи вети черги, русите чорлави глави на четири деца – две момченца и две момиченца. Като бардучета върху полицата на някой грънчар, те си приличаха едно на друго, приличаха си като зайци, но бяха едно от друго по-малки. Седешката те се обърна към болния и като видяха, че плаче майка им, заплакаха и те. Бабата се обърна и ги сгълча с дрезгавия си глас. Децата се умълчаха, но тъй като болният не отваряше очи, жената пак заплака. Заплакаха пак и децата.

Дафин се отдръпна от прозореца, отиде две-три крачки настрана и седна. Като слушаше още детския плач зад себе си, той погледна към небето, видя две-три звезди, след туй отпусна глава на ръката си. И усети, че очите му се наливат и една сълза потече по бузата му.

На сутринта, още по хлада и росата, той застана пред вратата на къщата. Жената излезе, видя го и Дафин разбра, че се уплаши, както се плашеха всички, които го виждаха.

– Какво искаш? – каза след малко, като го взе за просяк. – Нямаме хляб. Нищо не мога ти да.

Дафин се сниши, помъчи се да се усмихне, та брадясал и почернял, какъвто беше, да не изглежда тъй страшен.

– Стопанина ми е болен – продължи жената. – Цяла сюртия деца са на главата ми, та не знам какво ще правя. Беднотията ний си я знаем, ама барем да сме здрави, а то сега... Грях не грях, ще те върна да си идеш. Нямаме нищо...

– Аз мога да ви поработя – каза Дафин. – Аз съм ратай чилик, слугувал съм при хората, мене ми иде отръки всяка работа. – Той забеляза, че жената го заслуша внимателно, и за да я успокои още повече, заговори по-бързо: – Аз отивам тука, в Белица, при Йоргаке, онзи богатия Йоргаке. Седях при него ратай, та ми задържа какът за една година. Сега отивам да си го искам. Ама аз не бързам, може да поседя и хем ще почина, хем ще ви поработя...

Жената се позагледа настрана, помисли и каза:

– Хубаво, като искаш. То ний каква работа имаме. Имаме два вола, с тях Костадин, мъжът ми, ходеше на кирия. Остани пък, като искаш.

Излезе бабата и като разбра каква е работата, взе Дафина, заведе го из двора, за да му покаже едно-друго, и още на часа го настани на работа.

Скоро в селото се разбра, че у Костадинови има ратай.

– Какво стана Костадин, още ли лежи? – говореха си селяните, като минаваха покрай Костадиновата къща. – Какъв е тоз човек, дето ходи из двора?

– Ратай му е на Костадина.

– Ратай ли? Че кога Костадин стана господар, кога си хвана ратай!

– Бе добре, че се намери тоз човек. Да има кой да работи.

А Дафин работеше, както трябва, ходеше в къра, връщаше се. Той не се откъса от работата и когато след два-три деня Костадин се помина и го погребяха Дафин си стоеше настрана, оставяше жениге да си плачат, но сега още повече се почувствува, че в къщи има мъж, че има кой да работи. И Дафин като Костадина ходеше на кирия, но той беше як и когато не намереше кирия, залавяше се за всякаква работа: вадете камъни, носеше чували на воденицата, ринеше боклук, пазареше се да изкопае някой ров или да свърши друга такава тежка работа. А вечер се връщаше в къщи и слагаше в ръката на бабата парите, които беше спечелил.

И баба Донка, с дрезгавия си мъжки глас, казваше на децата:

– Целувайте ръка на чичо си Дафина. Хайде! Че той ви е баща сега.

И децата, като грънци еднакви, но все по-малки и по-малки, се нареждаха и му целуваха ръка.

А друг път, като останаха сами, вдовицата, Стефана, му каза:

– Човече, как ще ти се изплащам? Ако не беше ти, децата ми гладни щяха да умрат. Какво? Ще ходиш ли към Белица? И каква работа имаш с Йоргаке?

– От Йоргаке остана да вземам хак за една година, ама му го прошавам. Не, няма да ходя в Белица! – още по-твърдо каза Дафин. – Нийде няма да ходя. Тук ще си седя аз.

Стефана го погледна, поспря очите си на него и каза:

– Да се изпълнят шест месеца, че да се венчеем и да се приберем като хората. Къде отиваш? – каза тя, като видя, че Дафин стана.

– Ще ида да прибера воловете. Ще направим тъй, както казваш.

Той пристъпи няколко крачки и се спря: двете момченца се гонеха и щяха да се ударят в него. Дафин ги остави да минат, поизгледа ги и усмихнат тръгна към обора.

КРАЙ

Източник: Словото

Набиране: екип на abc дизайн, Иван Иванов, Essme или Елина Мирчева

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7847>]